

Ein og hvør hefur rætt til arbeiði eftir førimuni

Mikudagin 27. apríl skipaði MBF (Meginfelagið fyri brekaði i Føroyum) fyrri fundi um arbeiðsmøguleikarnar hjá brekaðum. Fundurin var á Landsbókasavninum. Ein av teimum ið var við við pallborðið var Marjun Sigurðsdóttir, sosialráðgevandi og hon segði millum annað:

Tá ið Meginfelagið hevur boðið til fund um hetta evni, er tað ivaleyst tí, at felagið metir arbeiði sum týðningarmiklan tætt í tilveruni hjá tí einstaka.

Eftir mini meting er tað eisini rætt. Arbeiðið gevur okkum identitet.

Hvussu langt vit enn færa aftur í søguna, so hevur arbeiði havt týðning. Uppgjøgnum søguna hava tað altíð verið stættir, ið ikki hava havt arbeiði í vanligari merking. Helst hevur hetta fyrirbrigdi verið vanligt í yvirstættini, men so hava tey funnið upp okkurt annað, t.d. iðkætrótt, meditation ella list.

Vit kunnu taka saman um og siga, at arbeiði hevur týðning fyri hin einstaka, ikki bert sum ein mati at vinna sær til upphald, men kanska líka nógv tí, at vit fáa viðurkenning. Tað kann vera sum løn, men eisini at vit kenna okkum at hoyra til ein felagsskap, sum er arbeiðspláss við sínum starvsfeløgum. Vit eiga heima í eini stætt og einum faki. Hóast ójavnar, so er hetta ein felagsskapur, sum fáa vit livandi fyri uttan.

Hugsu bara um menn, ið hava verið við sama skili, ella arbeiðsfólki á einum flakavirki ella skúlafelagi.

Ávirkar viðurskiftini

At hava eitt brek, — komið av sjúku, viðfætt ella av elli, merkir ofta, at hetta ávirkar dagligu tilveruna, t.d. at hava hjálp fyri neyðini frá øðrum. Trupuleikar við at flyta seg úr einum staði til annað. Hetta í sjálvum sær skuldi verið nógv mikið. Kemur so har afturat, at hin brekaði verður úti-hýstur, millum annað frá tí felagsskapi, sum arbeiðið er, verða avleiðingarnar av brekinum margfaldaðir, og ferir ofta við sær beiskleika hjá tí brekaða, sum so aftur ávirkar viðurskiftini millum hin brekaða og næstringar, og/ella millum hin brekaða og samfelagið. Og hetta er einki loyð, bert ein náttúrlig

fylgja. Tí eru góðar grundir til at vísa áhuga fyri hesum evni:

Arbeiðsmøguleikar og arbeiðsmøguleikar hjá brekaðum i Føroyum í dag.

Hvussu er so stætt.

Hetta er óuppyrkað umráði í dag. Tað eru ongar fyriskipanir gjerdar, sum kunnu lætta um atgongdina hjá tí brekaða til vanligt arbeiði. Í dagliga arbeiðinum sum sosialráðgevandi, so gerast individuellar avtalur fyri hin einstaka brekaða. Hvørja ferð tú skalt «selja» ein brekaðan á arbeiðsmarknaðinum, mást tú tað tungu gongd, at tingast um prís. Sigur kanska, tað er ikki so umráðandi við lønini, vonar kanska, at er hann komin inn um, so kemur hitt kanska av sær sjálvum. Tað eru ongar fyriskipanir ella reglugerðir, sum kunnu geva tær rætt til at krevja, at hin brekaði eisini skal sleppa fram at. Ofta endar tað við, at tú sum neyðloysn seekir avlámispensjón.

Hetta hóast tað í sjálv-ari grundlogini stendur, at ein og hvør hevur rætt til arbeiði eftir førimuni.

Eitt sum fær meg at hald, at tað er bráneyðugt við fyriskipanum er, at tó tykist, sum um vit eru við at fáa ein bólk afturat, ið verður settur uttanfyri.

Gloppið ongantið verið størri

Marjun Sigurðsdóttir, sosialfulltrúi

Flestu børn ganga 10 ár í skúla. Eini 40% av teimum fara so aftur í hægri skúla. Størsti parturin av teimum, ið ikki fara í hægri skúla, fara í handverkaralæru ella handils- og skrivstovulæru ella fara til skips. Arbeiðsmarknaðurin hækkað krevni til grundútbúgving so hvørt sum skúlagongdin fyri tey flestu gerst longri.

Eftir verður ein partur, sum alla tíðina hevur verið veikur í barnaskúlanum og sum framvegis er svartiper í utbygdu skúlskipanini. Uppi í hesum partinum er tann bólkurin av okkara borgarum, ið eg umbíði, men ikki bara hann.

Gloppið millum tey, ið hava 12–13 árs skúlagongd og tey skúlagivu veiku hevur ongantið verið størri enn tað sama. Tí verður vrakingin eisini meir fullfíggið. Møguleikarnir hjá tí brekaða, at gera seg galdandi á arbeiðsmarknaðinum verða litlir og ongir.

Frá samfelagsins síðu eigur at vera hugsað um, hvussu vit kunnu geva hesum fólki ein møguleika lagaðan eftir teirra evnum. Eina útbúgving, sum ger tey fyrri at røkja ávisar uppgávur í samfelagnum, sum vit jú øll vilja vera partur av.

I øðrum londum hava tey sokallaðar «yrkissskúlar».

Yrkisskúlararnir eru 2 ára praktiskur skúli eftir

lokna 10 ára skúlagongd. Skúlin miðar imóti at geva næmingunum upplæring í praktiskum kunnleika á fleiri ymiskum umráðum. Líka frá at halda hús, arbeiða á hotellum, sjúkrahúsum, og til at arbeiða á verkstøðum ella í idnaðinum.

Upplæringin er konkret og litið teoretisk.

Haldi tað vera vert at umhugsu, hvussu hesir borgarar okkara kunnu fáa sømdir, tað útbúgvingarskipanin ikki rúmar teimum sum er.

Arbeiðsmøguleikar-lønarskoyti contra pensjón — arbeiðsumstøður.

Sum nevnt omanfyri kenna vit, sum arbeiða við at útvega arbeiði til brekaði, bert til individuellar avtalur. Ofta liggur nógv arbeiði aftanfyri aðrenn tú hevur fingið í lag eina arbeiðsavtalu. Yvirlitssis-evnr eru neyðug í slíkum føri. Kunsturin er ikki at láta so væi at, at arbeiðsplássid kennir seg nýtt, samstundis mást tú ikki láta ov illa at, so at arbeiðsplássid ikki torir at royna. Høvdur so arbeiðsgevarin sagt ja, so kemur næst spurningurin, nevniliga lønarspurningurin, og hann er so ikki minni trupul at loysa.

Alt í alt liggur so nógv arbeiði og so nógv brostnar vonir aftanfyri, at tað hendir seg meira enn so, at vit taka tað lættaru loysnuna at søkja avlámispensjón.

Hjálptól til arbeiðið

Ein triði spurningur er at ein brekaði í eini innlærgingartíð hevur meira hjálp fyri neyðini frá starvsfeløgum enn onnur. Eru starvsfelagarnir ikki nógv væl fyrirrekaðir, er ikki vist, at teir vísa tað neyðuga tolið. So er vandi fyri at royndin miseydnast.

Ein fjórði spurningur er hjálptól. Lógin heimilar gjald av hjálptólum, sum gera tað møgulegt hjá tí brekaða at megna eitt arbeiði. Her skortar tað meira uppá atgongd til sakkunnleikan, fyri at finna fram til røttu hjálptólini.

Samanumtikið ber til at siga, at arbeiðsmøguleikarnir eru til stæðar og at tað ber til at bota um arbeiðsumstøðurnar, men vit hava als ikki troyst allar møguleikarnar enn og at tær royndir ið higartil eru gjerdar, ikki eru samskipaðar.

Leygardagur 14. mai 1983

Tað er ein og ein brekaður, sum saman við næstringum ella sosialráðgevanda, hava fingið eina avtalu í lag.

yvir.

Løn fyri at halda seg aftur

Vit vita at pensionistatilveran, sambært tað ið er nevnt omanfyri, ofta ferir við sær sjúku, óneygd og at pensionisturin kennir seg settan uttanfyri. Hetta ferir aftur við sær fleiri innleggingar. Ymisk tilboð um itriv og aðrar fyriskipanir, sum tilsamans eru nógv dýrari fyri hitt almenna, enn um talan var um løn ájavnt við onnur.

I løtuni gjalda vit pensjón til brekaði, fyri at tey afturfyrir halda seg burtur frá arbeiðsmarknaðinum. Pensjónin verður góldin við einari helvt frá danska statinum og einari helvt frá føroyskari síðu. Pensionurin til at gjalda pensjón og aðrar fyriskipanir koma frá skattinum.

Vit kundu vent spurningin um og sagt: Øll skulu hava eina sáttmálalabundna løn og arbeiða eftir førimuni. Arbeiðspláss, ið hava ikki fult arbeiðsfør í sínari tænaðu, kundu fingið lønariskoyti í ávasta tíð.

Eg eri vis í at henda skipan gjørdist ódýrari fyri hitt almenna og brekaði fingi eina meira menniskjavinarliga tilveru og megnaðu betur at liva við sínum breki.

Marjun Sigurðsdóttir